

IMIĘ *MARIA* W POLSKIEJ OJKONIMII

Słowa tematyczne: imię, ojkonim, polonizacja

Imię *Maria* należało i należy do bardzo popularnych imion nadawanych dziewczynkom w Polsce. Jest to imię pochodzenia hebrajskiego: *Miryam*, którego etymologia nie została dotychczas całkowicie wyjaśniona. W literaturze spotykamy kilka hipotez: 1) pochodzenie akadyjskie, od *mariam* ‘napawająca radością; ukochana przez Jahwe’; 2) pochodzenie hebrajskie, od *mārā* ‘być tłustym, pięknym’ lub *mārā* ‘być przekornym, być przeciwnikiem’; 3) pochodzenie prakananejskie, z pierwszą sylabą *mar-*, zawierającą pierwiastek znaczeniowy identyczny jak w wyrazie *rawah* ‘pić, poić obficie’; *marwijjah* ‘niewiasta, która poi obficie’, co przeszło prawdopodobnie w *marijjam* (z zakończeniem *-am*, tworzącym imiona zdrobniałe) i ostatecznie w *marjam* (por.: Bubak, 1993, s. 217–218; Grzenia, 2002, s. 198; Klawek, 1946; Malec, 1994, s. 376). W Nowym Testamencie imię to nosiła Matka Boża i pięć innych kobiet, a źródła hagiograficzne odnotowują około 90 świętych i błogosławionych o imieniu *Maria*. Imię przejęto do języka greckiego jako *Μαρία*, *Μαρίαμ*, do łaciny jako *Maria*. W źródłach polskich od XII w. pojawiają się zapisy: *Maryja* (w źródłach małopolskich, wielkopolskich, śląskich, mazowieckich) oraz *Marusza*, *Maryna*, *Masza*, *Maszka* (w źródłach z Kresów Południowych).

W dawnej Polsce imię było bardzo rzadko używane. Przyczyną była szczególnie cześć, jaką otaczano Maryję Matkę Bożą. W Polsce średniowiecznej nadawano imiona: *Marianna*, *Marzana*, *Maryna*, przypominające imię *Maria/Maryja*, a będące w istocie żeńskimi derywatami od męskich imion pochodzenia łacińskiego *Marianus*, *Marinus*. Dopiero od XVIII w. imię *Maria* stało się imieniem chrzestnym; początkowo używano go głównie w środowisku protestanckim. Katolicy zaaprobowali je dopiero około połowy XVIII w. (właściwie jego użycie ograniczone było do rodów królewskich i książęcych), choć jako imię chrzestne uchodziło za niezwykle i pretensjonalne jeszcze w połowie XIX stulecia. Okres wielkiej popularności imienia *Maria* w naszym kraju rozpoczął się w drugiej połowie XIX w. Wpływ na to miał z pewnością kult Najświętszej

Marii Panny, ale i popularność imienia poza granicami Polski. W XX w. należało ono do 15 najpopularniejszych imion żeńskich (Nowik, 1998, s. 63). Jego pozycja (drugie miejsce) pozostawała względnie stabilna aż do lat pięćdziesiątych, a załamała się wyraźnie w następnym dziesięcioleciu (spadek na pozycję 34.). W latach 1995–2010 wedle danych PESEL imię to znajdowało się na 29. miejscu wśród imion kobiecych. W latach tych odnotowano 34 401 nosicielek, a częstość nadawania imienia wzrastała zdecydowanie od 2005.

Od imienia *Maria* tworzy się wiele zdrobnień: *Marysia*, *Marynia*, *Maryśka*, *Marycha*, *Marysieńka*, *Mania*, *Mańka*, *Maja*, *Maryla*, *Marylka*, *Maryjka* i *Maryna* (regionalne), a nawet *Rysia*. Niektóre z nich uzyskały status samodzielnych imion, np.: *Maja*, *Maryla*, *Maryna*.

Wspomniałam, że początkowo nadawano dziewczynkom imiona *Marianna*, *Marzana*, *Maryna*, które później cieszyły się znacznie mniejszą popularnością. Przykładowo: imię *Marianna* w XX w. zajmowało 18. pozycję, ale w latach 1981–1990 nie pojawiło się na liście stu najczęściej nadawanych (Nowik, 1998, s. 62). Od początku XXI stulecia imię to stopniowo odzyskuje popularność (105. pozycja wśród imion żeńskich).

Imię *Maria* i jego derywaty stały się podstawą wielu nazw miejscowych. Dotychczas nie były one jednak przedmiotem bliższej obserwacji. Osobną pracę „Polskie nazwy miejscowe od imion kobiecych”, w której omówiono także twory od imienia *Maria*, zawdzięczamy Marii Karpluk (1955).

Nazwy miejscowości od imion kobiecych są znacznie późniejsze niż te tworzone od imion męskich. Maria Karpluk (s. 119–123) uważa, że wiąże się to z sytuacją społeczną kobiet w dawnej Polsce. Niesamodzielność prawna i majątkowa sprawiały, że nie mogły one i nie nadawały nazw zakładanym przez siebie miejscowościom. Dopiero od XVI w. ten stan uległ zmianie na korzyść kobiet, dzięki czemu zaczęły pojawiać się nazwy typu dzierzawczego (związane z prawem własności) i pamiątkowe (odbijające społeczno-kulturalną pozycję kobiet pochodzenia szlacheckiego). Najczęściej jednak nazwy oparte na imionach kobiecych nadawali mężczyźni, upamiętniając w ten sposób swoje żony, córki, patronki.

Materiał poddany w tym artykule analizie pochodzi ze wspomnianego tekstu M. Karpluk (1955, s. 111–160), z opublikowanych tomów słownika „Nazwy miejscowe Polski. Historia. Pochodzenie. Zmiany” (dalej: NMPol) oraz z kartoteki tego słownika. Współcześnie nazw miejscowości motywowanych imieniem *Maria* i pochodnymi jest ponad 100 (88 odnotowuje M. Karpluk, a NMPol — około 160, łącznie z nazwami genetycznie niemieckimi, z których nie wszystkie wykazują dziś związek motywacyjny z tym imieniem).

Spośród nazw miejscowych od imion kobiecych na terytorium Polski najstarszą jest nazwa miejscowości *Jagnin* w woj. świętokrzyskim (Karpluk, 1955, s. 113), notowana od połowy XV w. Toponimy od imienia *Maria* (jako imienia

chrzestnego) są późniejsze. Najstarszym jest nazwa *Marymont*, dziś określająca część Warszawy, a dawniej — pałacyk i folwark podmiejski, utworzony w XVII w. przez Marię Kazimierę Sobieską. Pałacyk nosił modną wówczas nazwę w wersji językowej francuskiej: *Marie Mont*, czyli *Góra Marii*, co zostało zaadaptowane do języka polskiego jako *Marymont*.

Z formalnego punktu widzenia toponimy od imienia *Maria* tworzą kilka grup słowotwórczych.

Są wśród nich:

— nazwy formalnie równe różnym odmiankom podstawowego imienia: *Marylka* (warsz.), *Maryna* (suwal.), *Marynka* (chełm., kiel., sier.), *Maryśka* (ciech.); pierwsze zapisy nazw tych wsi pochodzą z XVIII, XIX i XX w.;

— nazwy w formie pluralnej: *Marynki* (bial., biał., koniń., lub., płoc., rad., siedl., sier. — łącznie 11 nazw), notowane po raz pierwszy w XVIII w. (1 nazwa) i w XIX w. (10 nazw);

— nazwy z suf. *-ow-*: *Marychnów* (płoc.), *Maryniów* (warsz.), *Marynowo* (suwal.), notowane od XVIII i XIX w.;

— nazwy z suf. *-ówka*: *Marylówka* (pozn.), *Marynowka* (zamoj.), notowane po raz pierwszy w XIX w.;

— nazwy z suf. *-ówek*: *Mariówek* (warsz.), notowana od XX w.;

— nazwy z suf. *-ew*: *Mariew* (warsz.), notowana od XIX w.;

— nazwy z suf. *-in-*: *Marylin* (bial., pil.), *Marynin* (bial., chełm. (3 wsi), lub., płoc. (2 wsi), rad. (3 wsi), warsz. — łącznie 11 wsi), *Marynino* (warsz.), *Marynczyn* (leszcz.), *Marysin* (chełm. (2 wsi), koniń., lub. (4 wsi), płoc., pozn., rad. (3 wsi), siedl. (3 wsi), skiern. (2 wsi), warsz., zamoj. (3 wsi) — łącznie 21 wsi); zdecydowana ich większość notowana jest po raz pierwszy w XIX w.;

— nazwy z suf. *-sk*: *Maryjsk* a. *Maryińsk*, *Maryńskoje* (skier.), notowana w XIX w.;

— nazwy w formie złożonej z modnymi w XVII–XX w. członami *-mont*, *-pol*, *-wil*: *Marymont* (warsz.), *Mariampol* (bial., bydż., kiel., lub., łódz., piotr., rad., skier.), *Mariampole* (ostroł.), *Mariopol* (płoc.), *Marynopol* (tarnob.), *Marywil* (rad., skier.);

— nazwy w formie zestawień: *Majdan Maryniów* (chełm.).

Pomijam w tym wykazie nazwy będące formalnie złożeniami, ale stanowiące tłumaczenia nazw genetycznie niemieckich; będzie o nich mowa w dalszej części tekstu.

W podstawach nazw miejscowych odnaleźć można zarówno podstawowe imię *Maria*, jak i jego różne formy pochodne:

— *Maria*: *Mariampol* (8 wsi), *Mariampole*, *Mariopol*, *Mariew*, *Mariówek*, *Maryjsk*, *Marymont*, *Marywil*;

— *Maryna*: *Maryna*, *Marynopol*, *Marynowo*, *Marynowka*;

- *Marynka*: *Marynka* (3 wsi), *Marynki* (11 wsi), *Marynczyn*;
- *Marynia*: *Marynin* (11 wsi), *Marynino*, *Maryniów*, *Majdan Marynin*;
- *Marychna*: *Marychnów*;
- *Maryła*: *Marylin* (2 wsi), *Marylówka*;
- *Marylka*: *Marylka*;
- *Marysia*: *Marysin* (8 wsi);
- *Maryśka*: *Maryśka*.

Okazuje się, że (chyba trochę wbrew oczekiwaniom) najczęściej jako podstawa ojkonomów używane było imię *Maria* (nazwy 14 wsi) oraz imię *Marynia* (nazwy również 14 wsi). Liczniej jednak w ogólnym zestawieniu pojawiają się nazwy od postaci zdrobniałych imienia *Maria*.

Dotychczas omówione nazwy motywowane były imieniem chrzestnym *Maria* i jego zdrobnieniami. W wielu wypadkach nazwy te upamiętniają konkretne kobiety zasłużone dla polskiej kultury, a także żony i córki właścicieli wsi, np.: nazwa *Marymont* upamiętnia *Marię* Kazimierę Sobieską, *Marynin* (zamoj.) — *Marię* Potocką, *Maryjsk* — żonę komisarza, który utworzył w XIX w. kolonię na obszarze wsi Niedźwiada.

Warto zwrócić uwagę na rozmieszczenie tych nazw na terenie Polski. Najczęściej są one zlokalizowane w jej części centralnej, sporo pojawia się w środkowej części Polski wschodniej, bardzo rzadko zaś występują one w Polsce południowej oraz na terenie Pomorza i wzdłuż zachodniej granicy kraju.

Świadomie wyłączyłam z dotychczasowych rozważań nazwy obcego pochodzenia, a ściślej — nazwy genetycznie niemieckie, nawet jeśli ich dzisiejsze postaci wyraźnie wskazują na związek z imieniem *Maria*. Warto przyjrzeć im się osobno, gdyż moim zdaniem reprezentują dwa typy: nazwy upamiętniające jako patronkę Najświętszą *Marię* Pannę i nazwy upamiętniające imiona żon lub córek założycieli albo właścicieli wsi.

Znacznie wcześniej notowane są nazwy genetycznie niemieckie, które z pewnością nawiązują do imienia Najświętszej *Marii* Panny jako patronki zakonu krzyżackiego i licznych kościołów. Występują one na terenie dawnego województwa olsztyńskiego, elbląskiego, szczecińskiego i gorzowskiego. Odnaleziono 17 takich nazw, pochodzących z XIII (2 nazwy), XIV (6 nazw), XV i XVI (po 1 nazwie), XVIII (2 nazwy) i XIX w. (5 nazw). W pierwszych członach tych nazw zawsze tkwi imię *Maria*, odnoszone do Najświętszej *Marii* Panny, w drugim — człony typu strukturalnego, nawiązujące do typowych konstrukcji niemieckich: *-t(hal)* (4 nazwy), *-feld(e)* (3 nazwy), *-au* (2 nazwy), *berg(e)*, *-burg*, *-fliess*, *-hagen*, *-land*, *-wald(e)*, *-werder*, *-wiese* (po 1 nazwie).

Część tych nazw przetrwała do dzisiaj w formach spolonizowanych:

- *Malbork* (elbl.): nove civitatis ... iuxte castrum *Sentemarienburg* (1276), *Marienburg* (1296), przy *Malborku* 1565. — Nazwa od im. *Marie* (NMP, patron-

ki zakonu krzyżackiego) + *-burg*, ńrdniem. *borch*, spolszczona fonetycznie jako *Malbork* z dysymilacją $r-r > l-r$, redukcją *-en-*, regularnym oddaniem niemieckiego członu *burg* jako *bork*.

— *Mareza* (elbl.): *Marienwiese* 1534, *Mareese* 1615. — Nazwa od im. *Marie* (NMP) + *-wiese*, spolszczona fonetycznie jako *Mareza* (po ściągnięciu *Marienwiese > Mareese*), z graficznym oddaniem niem. *-s-* [z] literą *z* i wygłosowego *-e* przez polskie *-a*.

— *Marwald* (olszt.): *Marienwald* 1407, *Marwalde* ok 1780, *Marwald* 1885. — Nazwa od im. *Marie* (zapewne NMP) + *-walde*, spolonizowana fonetycznie (po skróceniu o sylabę *-en-*) jako *Marwald*, z regularnym oddaniem członu niemieckiego *-walde* jako *-wald*.

— *Marweld*, dziś Myślizoszcz (słup.): *Mergenfeld* 1363, z *Marweldem* 1565, *Marienfeldt* 1570, Myślizoszcz po 1945. — Nazwa od im. *Marie* (NMP), spolonizowana po ściągnięciu do *Marfelt* jako *Marweld*, z dodaniem polskich końcówek fleksyjnych. Nazwę Myślizoszcz wprowadzono urzędowo po 1945 r.

— *Marynowy* (elbl.): *Mergenow* (1321)1405, *Margenau* 1510–29, z *Margienowiani* 1565, *Marynowy* 1885, *Marynowo* 1941, *Marynowy* po 1946. — Nazwa od im. *Marie*, dniem. *Merge* (zapewne NMP) + *-au*, spolonizowana jako *Marynowy*, *Marynowo*, z nawiązaniem do im. *Maryna* i zastąpieniem niem. *-au* polskim przyrostkiem *-owo*, *-owy*.

Inne nazwy zostały po 1945 r. zastąpione nowymi polskimi nazwami urzędowymi:

— *Baniewice* (szczec.): *Mariendale* 1303, *Baniewice* po 1945. — Nazwa od im. *Marie* (NMP) + ńrdniem. *dal*, wsp. niem. *T(h)al*. Po 1945 r. wprowadzono urzędowo nazwę *Baniewice*.

— *Golczewice* (gorz.): *Marienland* 1765, *Golczewice* po 1945. — Nazwa od wezwania kościoła NMP w Strzelcach + *-land*. Po 1945 r. wprowadzono urzędowo nazwę *Golczewice*.

— *Karczewie* (szczec.): *Marienau* przed 1945, *Karczewie* po 1949. — Nazwa od im. *Marie* (zapewne NMP) + *-au*. Po 1945 r. wprowadzono urzędowo nazwę *Karczewie*.

— *Kosakowo* (olszt.): *mergental* 1422, *Marienthal* ok. 1550, *Kosakowo* po 1945. — Nazwa od im. *Marie* (NMP) + *-thal*. Po 1945 r. wprowadzono urzędowo nazwę *Kosakowo*.

— *Kwidzyn* (elbl.) — *Marienwerder* 1336, wcześniej insula sancte *Marie* 1236. — Nazwa oboczna od n. wyspy, ta od im. *Marie* (NMP, patronka zakonu krzyżackiego) + *-werder*.

— *Oświno* (szczec.): *Marienhagen* 1834, *Oświno* po 1945. — Nazwa od im. *Marie* (zapewne NMP) + *-hagen*. Po 1945 r. wprowadzono urzędowo nazwę *Oświno*.

— Pakość (gorz.): *Marienberge* 1839–42, Pakość po 1949. — Nazwa od wezwania kościoła NMP w Choszczynie + *-berge*. Po 1945 r. wprowadzono urzędowo nazwę Pakość.

— Pomilowo (ślup.): *Marienthal* 1830, Pomilowo po 1945. — Nazwa od im. *Marie* (zapewne NMP) + *-thal*. Po 1945 r. wprowadzono urzędowo nazwę Pomilowo.

W kilku przypadkach nazwy niemieckie zastąpiono nazwami polskimi, nawiązującymi do imienia *Maria* lub pokrewnych:

— *Marianka* (elbl.): *Marienfelde* (1304–12)1333, *Marianka* po 1945. — Nazwa od im. *Marie* (najpewniej NMP) + *-felde*, zastąpiona n. *Marianka*; tu na wzór n. m. z suf. *-anka*.

— *Marianowo* (szczec.): *Marienvlet* 1295, *Marienfliess* (1320), *Marianowo* po 1945. — Nazwa od im. *Marie* (patronka kościoła, NMP) + *-fliess*, średniem. *vlet* ‘prąd, rzeka, kanał’. Po 1945 *Marianowo*, na wzór n. m. z suf. *-(an)owo*.

— *Marzenin* (gorz.): *Marienthal* 1765, *Marzenin* po 1945. — Nazwa od im. *Marie* (NMP) + *-thal*. Urzędowa n. *Marzenin* nawiązuje brzmieniowo do im. *Marzena* (: *Maria*).

W badanym materiale znalazła się też grupa 22 nazw genetycznie niemieckich, notowanych od XVII–XVIII wieku począwszy, utworzonych od imienia *Maria*, ale nawiązujących do imion żon, córek, krewnych założycieli miejscowości. W członach drugich występują niemieckie: *-(h)al* (4 nazwy), *-wald(e)* (4 nazwy), *-dorf* (3 nazwy), *-au* (2 nazwy), *-hof* (2 nazwy), *-busch*, *-hain*, *-höhe*, *-felde*, *mühle*, *-spring*, *-wiese* (po 1 nazwie). Większość z nich w różnym czasie otrzymała urzędowo nowe nazwy. Jest jednak wśród nich grupa nazw w różny sposób nawiązująca do pierwotnych nazw niemieckich, przez utrzymanie imienia *Maria* w podstawie. Drugie człony niemieckie oddane zostały na wzór polskich nazw z suf. *-ak*, *-(an)ka*, *-(an)ki* (2 nazwy), *-ec*, *-ice*, *-in*, *-owo* (2 nazwy), *-(an)ówka*. W dwóch przypadkach można dopatrywać się polonizacji fleksyjnej (*Marusza*, *Mariowy*), w dwóch mamy do czynienia z tłumaczeniami, a polskie odpowiedniki przyjmują postać nazw złożonych (*Marydół*, *Marylasek*).

Należą do nich:

— *Mariak* (kal.) — *Mariendorf*, *Mariak* 1845. — Od im. *Marie* + *-dorf*, n. spolszczona na wzór n. m. z suf. *-ak*.

— *Marianice* (ziel.): *Maryendorf* 1885, *Maryanowo*, *Marianowo*, *Marjanice* 1921. — Od im. *Marie* + *-dorf*, spolszczona na wzór n. m. z suf. *-owo* (z wyrównaniem do n. os. *Marian*, *Marianna*), później do n. m. z suf. *-ice*.

— *Marianka* (ziel.): *Marienhain* 1782, *Marianka* od 1948. — Od im. *Marie* (od *Marii* Potockiej, żony hr. von Brühla) + *-hain*. Nazwa spolonizowana urzędowo jako *Marianka*, na wzór n. m. z suf. *-(an)ka*.

— *Marianki* (bydgoszcz.): *Marienhöhe* 1860, *Marjanki* 1912. — Od im. *Marie* + *-höhe*, nazwa spolszczona jako *Marianki*, na wzór n. m. z suf. *-(an)ki*.

— *Marianki* (gorz.): *Marienhof* Vw. przed 1945. — Od im. *Marie* + *-hof*; nazwa urzędowo spolonizowana jako *Marianki*, na wzór n. m. z suf. *-(an)ki*.

— *Marianówka* (wałb.): *Marienau* 1845, *Mariendorf* 1928, *Marianówka* po 1948. — Nazwa od im. *Marie* + *-au*, potem *-dorf*; urzędowo spolonizowana jako *Marianówka*, na wzór n. m. z suf. *-(an)ówka*.

— *Mariany* (tor.): *Maryanki*, niem. *Marienhof* al. *Marienfelde* 1885, *Marianki* 1921, *Mariany* 1981. — Od im. *Marie* + *-hof*, potem *-felde*; nazwa spolszczona jako *Marianki*, potem *Mariany*, z wyrównaniem do n. pluralnych najpierw z suf. *-(an)ki*, potem z końcówką pluralną.

— *Marusza* (tor.): *Marienmühle* ok 1400, *Marienmole* 1425, *Marusche* 1446, z młyna *Maruszy* 1570. — Od im. *Marie* + *mühle*; nazwa zapewne spolonizowana jako *Marusza*, też *Marusia*, por. n. os. *Marusza* (: *Maria*).

— *Marydół* (płoc.): *Marydół*, niem. *Marienthal* 1885. — Od im. *Marie* + *-t(h)al*, co przetłumaczono jako *Marydół*.

— *Marylasek*, dziś Gaj (gorz.): *Maryenwald* 1764, *Marylasek* 1846, Gaj od 1951. — Od im. *Marie* + *-walde*; nazwa przetłumaczona jako *Marylasek*. Gaj jest nazwą nową.

— *Maryniec* (pil.): *Marienwalde* 1885, *Maryniec* 1921. — Od im. *Marie* + *-walde*; nazwa spolonizowana jako *Maryniec*; im. *Marie* zastąpiono zdrobnieniem *Marynia*, a zamiast członu *-walde* dodano suf. *-ec*.

— *Maryszki* (suwał.): *Marienwalde* (*Mariowen*) 1780, *Maryszki* od 1946. — Od im. *Marie* + *-walde*; nazwa spolonizowana jako *Mariowo*//*Mariowy*, urzędowo *Maryszki*.

— *Marzęcin* (gorz.): *Marienspring* po 1836, *Marzęcin* po 1945. — Nazwa od im. *Marie* + *-spring*. Urzędowa n. *Marzęcin* brzmieniowo nawiązuje do im. *Maria*.

Starsze nazwy genetycznie niemieckie motywowane są imieniem *Maria* odnoszonym do NMP jako patronki zakonu krzyżackiego lub Najświętszej Marii Panny, patronki kościoła w danej lub pobliskiej miejscowości. Ten typ wśród polskich nazw miejscowości reprezentują formy:

— *Mariańsko*: *Margansko* (1191). — Nazwa od wezwania kościoła Panny Marii w Sandomierzu, z suf. *-(ań)sko*.

— *Mariackie*, cz. Radomia: *Maryackie* 1881. — Od przym. *mariacki*, ma związek z kościołem pod wezwaniem NMP.

— *Marianów* (skiern.): *Maryanow* 1792. — Od n. zakonu oo. marianów, który miał siedzibę i posiadłości na terenie Puszczy Korabiewskiej.

— *Mariańskie Porzecze* (siedl.): *Marjańskie porzecze* 1877. — Od n. zakonu oo. marianów, których klasztor znajdował się w pobliskim Goźlinie.

Z kultem NMP wiążą się dwie nazwy — niemiecka i polska, utworzone od atrybutów Maryi — Dziewica i Niepokalana.

— *Marzęcino* (elbl.): *juncrowen* 1347, *Juncfrouw Marien* (1395), *Jungfer* 1796–1802, *Marzęcino* po 1945. — Od *Jungfer*//*Jungfrau* 'dziewica', na cześć NMP.

— *Niepokalanów* — klasztor, założony w sierpniu 1927 r. na ziemiach ofiarowanych przez księcia Jana Druckiego-Lubeckiego, nazwany od wezwania kaplicy Niepokalanego Poczęcia NMP na wzór nazw miejscowych z sufiksem *-ów*; był on miejscem działalności św. Maksymiliana Kolbego.

Nazwy miejscowości motywowane imieniem *Maria* jako imieniem chrzestnym należą z pewnością do nazw tworzonych od imion kobiecych. Są dość późne, notowane najwcześniej w XVI–XVII w. Utrwalają imiona żon, córek i innych krewnych założycieli miejscowości. Pod względem formalnym należą do różnego typu derywatów, a ich podstawami częściej są zdrobnienia imienia *Maria*. Na uwagę zasługują nazwy obce, pochodzenia francuskiego i niemieckiego, w różny sposób adaptowane do języka polskiego (fonetycznie, morfologicznie, leksykalnie). Nazwy te rozmieszczone są głównie w centralnej i północnej Polsce, nie pojawiają się zaś wcale na południu naszego kraju.

Starsze, bo potwierdzone od XIII–XIV w., są nazwy miejscowości motywowane wprawdzie imieniem *Maria*, ale odnoszonym do Najświętszej Marii Panny jako patronki zakonu (krzyżackiego) lub kościoła. Liczne są na terenach dawnego województwa elbląskiego i olsztyńskiego, co wiąże się w istocie z obecnością na tym obszarze zakonu krzyżackiego. Ten typ nazw nie jest obcy polskiemu sposobowi motywacji nazw miejscowości, ale występuje bardzo rzadko i (poza *Mariańskiem*) jest późniejszy. Bardzo zaś często Najświętsza Maria Panna jako patronka motywuje nazwy kościołów i ulic. Kult Maryi, obfitujący nazewnictwem od Jej przydomków i atrybutów w nazwach kościołów i ulic, nie występuje natomiast w nazewnictwie miejscowym (z wyjątkiem *Marzęcina*, niem. *Jungfer*, i *Niepokalanowa*, ale ta nazwa odnosi się do klasztoru, nie do miejscowości).

LITERATURA

- Bubak, J. (1993). *Księga naszych imion*. Wrocław [itd.]: Ossolineum.
- Grzenia, J. (2002). *Nasze imiona*. Warszawa: Świat Książki.
- Karpluk, M. (1955). *Polskie nazwy miejscowe od imion kobiecych*. *Studia z Filologii Polskiej i Słowiańskiej*, [I], s. 111–160.
- Klawek, A. (1926). Uwagi filologiczne o imieniu Maryja. *Przegląd Teologiczny*, VII, s. 434–436.
- Klawek, A. (1946). Etymologia imienia Maria. *Polonia Sacra*, I, z. 2, s. 176–184.
- Klawek, A. (1951). Imię *Maryja*. *Ruch Biblijny i Liturgiczny*, IV, s. 56–58

- Małec, M. (1994). *Imiona chrześcijańskie w średniowiecznej Polsce*, Kraków: IJP PAN.
- Nazwy miejscowe Polski. Historia. Pochodzenie. Zmiany. (1966–2016). Red. K. Rymut, B. Czopek-Kopciuch, U. Bijak. T. I–XIII. Kraków: IJP PAN–DWN–Pandit.
- Nowik, K. (1998). Zmiany frekwencyjne w zasobie imion w Polsce powojennej. W: E. Jakus-Borkowa, K. Nowik (red.), *Najnowsze przemiany nazewnictwa*. Warszawa: Energeia, s. 57–71.

SUMMARY

THE PERSONAL NAME *MARIA* IN POLISH OIKONYMY

Place names derived from the given name *Maria* belong to the category of place names generated from women's names. They appear quite late in history, the earliest records dating to c. the 16th and 17th centuries. They preserve and honour the names of the wives, daughters and other relatives of the locations' founders. Formally, they belong to many types of derivatives, while their base is often a diminutive form of the name *Maria*. Foreign place names of French and German origin, adapted in many ways to the Polish language (phonetically, morphologically, lexically), are also of note. Such names are mainly found in central and northern Poland, and are entirely absent from the southern regions.

The older place names, recorded around the 13th–14th centuries, are those derived from the name *Maria*, which refer to Blessed Mother Mary as the patron of a monastery (Teutonic Order) or church. There are many found in the Elbląg and Olsztyn voivodeships (regions), which is indeed related to the presence of Teutonic Order monasteries in this area. This type of place name is not entirely foreign to the Polish method of name giving, however it appears rarely, and (other than *Mariańsk*) later. The Blessed Mother Mary as a patron saint is a common inspiration for church and street names. However, in comparison to church and street names, there are no place names inspired by the qualities of the Blessed Mother Mary (except *Marzęcin*, German *Jungfer* and *Niepokalanów*, however the latter refers to a monastery, not a place).

Key words: first name, oikonym, polonisation